

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.33>
УДК 342.951:351.74

*А. В. Хаванов,
к. е. н., Уповноважений з антикорупційної діяльності,
АТ “Державний експортно-імпортний банк України”
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-9755-3420>*

АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРОГРАМИ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

*A. Khavanov,
PhD in Economics, Anti-Corruption Commissioner,
JSC “The State Export-Import Bank of Ukraine”*

ANTI-CORRUPTION PROGRAMS OF THE CORPORATE SECTOR AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

У статті досліджено вплив антикорупційних програм корпоративного сектору на економічну безпеку держави. В ході дослідження розглядаються основні складові ефективних антикорупційних програм, включаючи впровадження кодексів етики, проведення регулярних аудитів, навчання співробітників, створення внутрішніх механізмів повідомлення про випадки корупції та співробітництво з державними органами.

Також проаналізовано макроекономічні показники, такі як ВВП, прямі іноземні інвестиції та рівень безробіття за умови, що в корпоративному

секторі запроваджено дієві антикорупційні програми. Отримані результати свідчать про те, що така практика сприяє збільшенню економічного зростання, залученню інвестицій та зниженню безробіття, що, у свою чергу, сприяє підвищенню економічної безпеки держави.

Автором висвітлюються довгострокові перспективи впровадження таких програм, включаючи створення прозорого та передбачуваного бізнес-середовища, яке сприяє залученню іноземних інвесторів та сталому економічному розвитку. Окрема увага приділяється постійному вдосконаленню та адаптації антикорупційних заходів з урахуванням умов, що змінюються.

The article explores the impact of anti-corruption programs in the corporate sector on the economic security of the state. It provides a detailed examination of the core elements of anti-corruption programs, including the implementation of codes of ethics, regular audits, employee training, the creation of internal mechanisms for reporting corruption cases, and cooperation with government bodies. The analysis focuses on macroeconomic indicators such as GDP, foreign direct investment (FDI), and unemployment rates with respect to effective and well-developed anti-corruption programs. The findings indicate that they promote economic growth, increase investment attraction, and reduce unemployment, ultimately enhancing the economic security of the state.

The implementation of codes of ethics is highlighted as a fundamental component of corporate anti-corruption programs. These codes establish principles and standards of behavior that employees are expected to follow, fostering an ethical corporate culture and ensuring compliance with legal and regulatory requirements. Regular audits, both internal and external, play a critical role in monitoring adherence to anti-corruption policies and identifying potential risks. These audits help ensure transparency and accountability within organizations.

Employee training is another crucial aspect of anti-corruption programs, aimed at raising awareness and providing the necessary skills to identify and prevent corrupt practices. Effective training programs include regular workshops, seminars, and the dissemination of educational materials. Furthermore, creating internal mechanisms for reporting corruption cases, such as confidential hotlines and email addresses, is essential for enabling employees to report suspicious activities without fear of retaliation. Protecting whistleblowers and establishing clear procedures for investigating reports are vital to the success of these mechanisms.

Cooperation with government bodies is also emphasized as a key factor in combating corruption. This includes information sharing, participation in public initiatives, and joint training sessions to exchange best practices. International cooperation and the adoption of global standards further enhance the effectiveness of anti-corruption measures.

The study underscores the long-term benefits of implementing anti-corruption programs, such as creating a transparent and predictable business environment that attracts foreign investors and supports sustainable economic growth. Lower levels of corruption reduce transaction costs and administrative barriers, leading to a more efficient allocation of resources and improved productivity. This, in turn, fosters a stable and resilient economy, capable of withstanding external shocks and crises.

The article concludes by emphasizing the need for continuous improvement and adaptation of anti-corruption programs to changing conditions. Regular monitoring and evaluation, employee training, and international cooperation are crucial for maintaining the effectiveness of these programs. By fostering a culture of integrity and transparency, anti-corruption programs contribute significantly to the economic security and overall development of the state.

Ключові слова: корупція, економічна безпека, антикорупційна програма, бізнес-середовище, безперервне вдосконалення, економічне зростання, антикорупційні заходи.

Keywords: corruption, economic security, anti-corruption program, business environment, continuous improvement, economic growth, anti-corruption measures.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Корупція є істотною загрозою для економічної безпеки держави, оскільки вона не лише підриває довіру громадян до державних та приватних інституцій, але й суттєво знижує інвестиційну привабливість країни, створюючи негативне середовище для розвитку бізнесу та гальмуючи економічний прогрес. У зв'язку з цим останнім часом спостерігається зростання інтересу до антикорупційної діяльності, зокрема антикорупційних програм у корпоративному секторі. Це зумовлено тим, що корупційні практики в бізнесі мають безпосередній вплив на економічну стабільність та безпеку країни. Проте, дослідження щодо ефективності таких програм та їхнього реального впливу на економічну безпеку потребують подальшого вивчення. Більш глибокий аналіз цих програм та їхнього впливу на різні аспекти економічної безпеки може допомогти визначити оптимальні стратегії боротьби з корупцією та забезпечення економічної безпеки, і, як наслідок, стабільного економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у теоретичне дослідження впливу антикорупційних заходів на забезпечення економічної безпеки держави зробили вітчизняні та іноземні вчені, зокрема: Кубатко, О., Литвиненко Д., Лопатовська О., Мельник, С., Нікольчук Ю., Півень, В., Франчук, В., Харченко, Д., Чернишов, В. Однак, взаємозв'язок антикорупційної діяльності та економічної безпеки потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є дослідження впливу антикорупційних програм корпоративного сектору на економічну безпеку держави й оцінка довгострокових перспектив впровадження антикорупційних програм в контексті економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Антикорупційні програми в сучасному корпоративному секторі стають не лише актуальним, але й невід'ємним елементом стратегії забезпечення економічної безпеки держави. Їхнє впровадження та ефективне функціонування спрямовані на запобігання та виявлення корупційних практик, а також на формування етичної корпоративної культури та забезпечення дотримання законодавчих та нормативних вимог [1]. Наголос на прозорості, відкритості та підзвітності перед усіма зацікавленими сторонами є однією з ключових принципів будь-якої антикорупційної програми. Це сприяє підвищенню довіри як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів, що в свою чергу стимулює інвестиційну активність та розвиток бізнесу [2].

Успішне впровадження антикорупційних програм в умовах сьогодення суттєво впливає на ряд ключових економічних показників, сприяючи стійкому розвитку та конкурентоспроможності національної економіки.

Зміцнення ВВП через ефективну боротьбу з корупцією. Одним з ключових аспектів боротьби з корупцією в приватному секторі є створення сприятливого бізнес-середовища. Зменшення корупційних ризиків стимулює підприємців до вкладення коштів у власні підприємства. Коли бізнес відчуває впевненість у тому, що його інвестиції та операції не будуть порушені протиправною діяльністю із корупційною складовою, це сприяє розвитку підприємництва та залученню нових інвестицій.

Корупція часто призводить до неефективного управління та несправедливого розподілу ресурсів. Зменшення корупційних ризиків дозволяє підприємствам працювати більш ефективно, використовуючи ресурси оптимальним чином. Це призводить до зростання продуктивності та

конкурентоспроможності самих підприємств, що в свою чергу сприяє збільшенню виробництва й стабільності ВВП.

Корупція гальмує інновації та розвиток нових технологій, оскільки вона породжує недовіру та негативно впливає на бізнес-клімат. Зменшення корупційних перешкод сприяє створенню стабільного та прозорого середовища для розвитку інновацій. При належному управлінні корупційними ризиками, підприємства починають інвестувати у дослідження та розвиток нових продуктів і технологій, що стимулює економічний розвиток й сприяє збільшенню ВВП.

Створюючи нерівні умови для бізнесу, корупція перешкоджає розвитку малого та середнього підприємництва. Зменшення корупції, відповідно, стимулює їх розвиток, що сприяє збільшенню конкурентоспроможності та зростанню обсягів виробництва й експортного потенціалу. При цьому, посилення міжнародного бізнесу, допомагаючи розширювати ринки збуту та нарощувати обсяги експорту, позитивно позначається на ВВП країни [5].

Отже, антикорупційні програми та культура запобігання корупції в приватному секторі мають значний вплив не лише на економічний зріст, а й на економічну безпеку країни. Створення сприятливого бізнес-середовища, підвищення ефективності виробництва, стимулювання інновацій та розвиток підприємництва та експорту – усе це сприяє зростанню ВВП та покращенню економічного становища країни.

Впровадження антикорупційних програм забезпечує позитивний довгостроковий вплив на економічну безпеку та стійкість держави. Вони є важливим інструментом у створенні прозорого та передбачуваного бізнес-середовища, яке сприяє залученню іноземних інвесторів та, в цілому, сприяють сталому економічному зростанню [7]. Однак успішне функціонування антикорупційних програм вимагає постійного вдосконалення і адаптації до умов, що швидко змінюються.

Створення прозорого та передбачуваного бізнес-середовища. Одним із найважливіших результатів впровадження антикорупційних програм є

створення прозорого та передбачуваного бізнес-середовища. Це значно підвищує довіру інвесторів, які воліють вкладати кошти в економіки з низьким рівнем корупції. Низький рівень корупції знижує ризики та забезпечує стабільність інвестицій, що у свою чергу сприяє припливу капіталу та економічному зростанню.

Компанії, які активно впроваджують антикорупційні заходи, набувають кращої ділової репутації. Прозорість та чесність у ділових операціях стають важливою конкурентною перевагою, сприяючи розширенню ділових контактів та залученню нових партнерів і клієнтів. В результаті таких компаній стають більш стійкими та конкурентоспроможними на міжнародному ринку [8].

Прозорі процедури та мінімізація корупції сприяють зниженню адміністративних бар'єрів. Спрощення процесу ведення бізнесу та прискорення економічних процесів дозволяють компаніям більш ефективно функціонувати та розвиватися. Це створює сприятливі умови для підприємництва та сприяє зростанню малого та середнього бізнесу.

Залучення іноземних інвесторів. Країни з низьким рівнем корупції є привабливішими для іноземних інвесторів. Інвестиції сприяють зростанню економіки, створенню робочих місць та впровадженню нових технологій. Залучення іноземних інвестицій забезпечує надходження капіталу, необхідного для розвитку інфраструктури та модернізації промисловості.

Прозорі антикорупційні заходи забезпечують стабільність та передбачуваність економічної політики, що приваблює довгострокові інвестиції. Стабільність економічного середовища є важливим фактором для міжнародних компаній, які розглядають можливість виходу нових ринків.

Низький рівень корупції знижує інвестиційні ризики, що є особливо важливим для великих міжнародних корпорацій. Зниження ризиків сприяє збільшенню обсягу інвестицій та розширенню сфер їх застосування, що позитивно позначається на економічному зростанні та стійкості держави [6].

Стійке економічне зростання. Зниження рівня корупції веде до ефективнішого використання ресурсів. Це сприяє зростанню продуктивності та ефективності бізнесу. У результаті, компанії можуть раціональніше використовувати свої фінансові та матеріальні ресурси, що позитивно позначається на їх конкурентоспроможності та фінансовій стійкості [4].

Залучення іноземних інвесторів та створення сприятливого ділового клімату стимулюють впровадження інновацій та розвиток нових технологій. Інвестиції у наукові дослідження та розробки, а також у високотехнологічні галузі сприяють довгостроковому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності економіки на світовій арені.

Економічне зростання, викликане зниженням корупції та залученням інвестицій, призводить до створення нових робочих місць. Це сприяє зниженню рівня безробіття та підвищенню рівня життя населення. Створення робочих місць також сприяє соціальній стабільності та сталому розвитку суспільства.

Безперервне вдосконалення та адаптація антикорупційних заходів. Для підтримки ефективності антикорупційних програм у корпоративному секторі необхідний постійний моніторинг та оцінка їх результатів. Регулярний аналіз допомагає виявляти слабкі місця та прогалини в реалізації заходів, що дозволяє вчасно реагувати на виклики та коригувати програми відповідно до обставин. В той же час, регулярне навчання працівників та підвищення їх кваліфікації в галузі запобігання корупції є ключовим аспектом забезпечення високої ефективності самих антикорупційних програм. Рівень знань та навичок персоналу безпосередньо впливає на здатність корпорації ефективно боротися з корупцією та запобігати її проявам усередині організації [7].

Антикорупційні програми повинні бути гнучкими і адаптуватися до умов, що змінюються. Це включає в себе облік нових законодавчих вимог, економічних реалій та технологічних інновацій. Тільки шляхом постійного оновлення та адаптації програма може залишатися актуальною та ефективною у довгостроковій перспективі [3].

Співпраця з міжнародними організаціями та обмін передовим досвідом відіграють важливу роль у підвищенні ефективності антикорупційних заходів. Взаємодія на міжнародному рівні допомагає впроваджувати найкращі практики та створювати глобальну систему боротьби з корупцією, що сприяє зміцненню економічної безпеки як окремої країни так і світового співтовариства в цілому.

Загалом, безперервне вдосконалення та адаптація антикорупційних програм у корпоративному секторі є необхідними умовами для забезпечення економічної безпеки держави. Це потребує не лише зусиль з боку організацій, а й підтримки з боку державних органів та міжнародної спільноти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Впровадження антикорупційних програм у корпоративному секторі відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави. Вони сприяють покращенню макроекономічних показників, зниженню рівня безробіття та збільшенню залучення іноземних інвестицій. Важливо відзначити, що успіх антикорупційних заходів залежить від тісної взаємодії корпоративного сектору із державними органами.

Для подальшого покращення антикорупційних програм рекомендується проводити регулярні оцінки їх ефективності, а також розробляти нові методи та підходи, що враховують специфічні умови та виклики кожної країни. Подальші дослідження у цій галузі мають бути спрямовані на вивчення довгострокового впливу антикорупційних програм на економічну безпеку та розробку інноваційних стратегій для боротьби з корупцією.

Насамкінець, антикорупційні програми корпоративного сектору є важливим інструментом для зміцнення економічної безпеки держави. Їхнє ефективне впровадження та розвиток сприяє створенню стабільного та прозорого економічного середовища, що є основою для сталого економічного зростання та розвитку.

Література

1. Аналітичне дослідження стану правового регулювання антикорупційного комплаєнсу в бізнесі. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. База знань URL : <https://wiki.nazk.gov.ua/6102/> (дата звернення: 10.06.2024).
2. Дослідження Transparency International Україна. Офіційний сайт URL : <https://ti-ukraine.org/research/> (дата звернення: 10.06.2024).
3. Кубатко, О., Харченко, Д., Півень, В., Литвиненко, Д. (2023). Роль економічних і цифрових чинників у боротьбі з корупцією. Економіка та суспільство, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>
4. Мельник, С., Франчук, В. (2023). Характеристика забезпечення економічної безпеки в системі підвищення конкурентоспроможності держави. Економіка та суспільство, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-26>
5. Настільна книга з розбудови доброчесної організації (версія 1.0). Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. База знань URL : <https://wiki.nazk.gov.ua/6371/> (дата звернення: 10.06.2024).
6. Нікольчук Ю. М. Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>
7. Публікації Всеукраїнська Мережа Доброчесності і Комплаєнсу (UNIC). Офіційний сайт. URL : <https://unic.org.ua/news-publikacii/> (дата звернення: 10.06.2024).
8. Чернишов, В. (2021). Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Економіка та суспільство, (24). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-50>

References

1. National agency in corruption prevention. Official website. Knowledge database (2023), “Analytical study of the state of legal regulation of anti-corruption compliance in business”, available at: <https://wiki.nazk.gov.ua/6102/> (Accessed 10 June 2024).
2. Transparency International Ukraine (2024), “All research”, available at: <https://ti-ukraine.org/en/research/> (Accessed 10 June 2024).
3. Kubatko, O., Kharchenko, D., Piven, V. and Lytvynenko, D. (2023), “The role of economic and digital factors in the fight against corruption”, *Economy and society*, vol. (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>
4. Melnyk, S. and Franchuk, V. (2023), “Characteristics of ensuring economic security in the system of increasing the state's competitiveness”, *Economy and society*, vol. (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-26>
5. National agency in corruption prevention. Knowledge database (2024), “Table book on building a virtuous organization (version 1.0)”, available at: <https://wiki.nazk.gov.ua/6371/> (Accessed 10 June 2024).
6. Nikolchuk, Yu. and Lopatovska, O. (2023), “Investment attractiveness of Ukraine: main trends, problems and key vectors of solution”, *Innovation and Sustainability*, vol. 1. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>
7. The Ukrainian Network of Integrity and Compliance (UNIC) Publications (2024), available at: <https://unic.org.ua/news-publikacii/> (Accessed 10 June 2024).
8. Chernyshov, V. (2021). “Economic security of foreign economic activity of enterprises”, *Economy and society*, vol. (24). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-50>

Стаття надійшла до редакції 12.06.2024 р.